1 Charaktery

Definicja: Charakterem reprezentacji (modułu) nazywamy odwzorowanie $\phi(a) = \mathrm{Tr}(a)$ gdzie Tr oznacza ślad odwzorowania liniowego.

Inwolucję w $k[G]$ i iloczyn skalarny dla $f = \sum_{g\in G} a_g\delta_g$ i $h = \sum_{g\in G} b_g\delta_g$ definiujemy

$$\check{f} = \sum_{g\in G} a_g\delta_{g^{-1}}$$

$$\langle f, h\rangle = \frac{1}{|G|}\sum_{g\in G} a_g b_{g^{-1}}$$

Poniżej będziemy zakładać że charakterystyka ciała k nie dzieli $|G|$, dzięki czemu $\langle f, h\rangle$ jest dobrze zdefiniowane.

Lemat 1.1 $\check{fh} = \check{h}\check{f}$

Dowód: Sprawdzamy dla $f = \delta_g$, $h = \delta_u$:

$$\begin{aligned}\check{fh} = \check{\delta_g\delta_u} = \check{\delta}_{gu} = \delta_{(gu)^{-1}} = \delta_{u^{-1}g^{-1}} = \delta_{u^{-1}}\delta_{g^{-1}} \\ = \check{\delta}_u\check{\delta}_g = \check{h}\check{f}.\end{aligned}$$

W ogólnym przypadku wynik otrzymujemy przez liniowość. □

Lemat 1.2 *(Wzór Plancherela) Niech λ będzie reprezentacją regularną $k[G]$. Mamy*

$$\langle f, h\rangle = \frac{1}{|G|^2}\mathrm{Tr}(\lambda(fh))$$

Dowód: Dla $f = \delta_g$ i $h = \delta_u$ mamy $\langle f, h\rangle = 0$ dla $g \neq u^{-1}$ i $\langle f, h\rangle = \frac{1}{|G|}$ dla $g = u^{-1}$. Podobnie, $fh = \delta_{gu}$ czyli $\mathrm{Tr}(\lambda(fh)) = 0$ dla $g \neq u^{-1}$ i $\mathrm{Tr}(\lambda(fh)) = |G|$ dla $g = u^{-1}$. A więc równość zachodzi dla elementów bazy czyli przez liniowość równość zachodzi na $k[G]$. □

Lemat 1.3 *Jeśli k jest algebraicznie domknięte, M_i jest $k[G]$ modułem prostym, e_i idempotentem odpowiadającym M_i zaś χ_i charakterem modułu M_i to dla $f \in k[G]$ mamy*

$$\dim_k M_i\chi_i(f) = |G|^2\langle f, e_i\rangle$$

Dowód: Na mocy twierdzenia Wedderburna M_i występuje w reprezentacji regularnej z krotnością $\dim_k M_i$. A więc mamy

$$\dim_k M_i\chi_i(f) = \mathrm{Tr}(\lambda(fe_i)) = |G|^2\langle f, e_i\rangle$$

gdzie ostatnia równość to wzór Plancherela. □

Lemat 1.4 *Jeśli k jest algebraicznie domknięte, zaś M_i jest $k[G]$-modułem prostym to jako funkcja na grupie*

$$\chi_i = \frac{|G|}{\dim_k(M_i)} \check{e}_i$$

gdzie e_i jest idempotentem związanym z M_i. W szczególności charakterystyka K nie dzieli $\dim_k(M_i)$ (zakładamy że charakterystyka K nie dzieli $|G|$).

Dowód. Dla $f = \delta_g$ mamy $|G|\langle f, e_i\rangle = \check{e}_i(g)$. A więc

$$\dim_k(M_i)\chi_i(g) = \dim_k(M_i)\chi_i(f) = |G|^2\langle f, e_i\rangle = |G|\check{e}_i(g)$$

Jako że $|G|\check{e}_i(g)$ jest niezerowe dla pewnego g to wynika stąd że charakterystyka k nie dzieli $\dim_k(M_i)$. □

Wniosek: $\langle \chi_i, \chi_j\rangle = \delta_{ij}$, gdzie $\delta_{ii} = 1$ zaś $\delta_{ij} = 0$ dla $i \neq j$. Mianowicie

$$\langle \chi_i, \chi_j\rangle = \frac{|G|^2}{\dim_k(M_i)\dim_k(M_j)} \langle \check{e}_i, \check{e}_j\rangle$$

$$= \frac{1}{\dim_k(M_i)\dim_k(M_j)} \mathrm{Tr}(\lambda(e_j\check{e}_i)).$$

Gdy $i \neq j$ to $e_j e_i = 0$ czyli $\langle \chi_i, \chi_j\rangle = 0$. Dla $i = j$ element $e_i e_i = e_i$ przechodzi na identyczność w $e_i k[G]$ które jest sumą prostą $\dim_k(M_i)$ kopii M_i. A więc $\check{e}_i$ przechodzi na identyczność w $\check{e}_i k[G]$ które ma wymiar $\dim_k(M_i)^2$, czyli $\mathrm{Tr}(\lambda(\check{e_i})) = \dim_k(M_i)^2$ co daje $\langle \chi_i, \chi_i\rangle = 1$.

Lemat 1.5 *Jeśli ciało k jest charakterystki 0 to $k[G]$ moduły są izomorficzne wtedy i tylko wtedy gdy ich charaktery są równe. W szczególności gdy ciało k jest algebraicznie domknięte, η jest charakterem $k[G]$ modułu N zaś M_i jest $k[G]$-modułem prostym z charakterem χ_i to M_i występuje w N z krotnością $\langle \chi_i, \eta\rangle$.*

Dowód. Druga cześć wynika z zależności $\langle \chi_i, \chi_j\rangle = \delta_{ij}$. Mianowicie, rozkładając N na moduły proste mamy

$$N = \oplus_i k_i M_i,$$

$$\eta = \sum_i k_i \chi_i,$$

$$\langle \eta, \chi_j\rangle = \sum_i k_i \langle \chi_i, \chi_j\rangle = k_j.$$

Daje to wynik dla ciała algebraicznie domkniętego. Ponadto mamy

$$\langle \eta, \eta\rangle = \sum_{i,j} k_i k_j \langle \chi_i, \chi_j\rangle = \sum_i k_i^2 > 0.$$

Gdy k jest tylko charakterystyki 0 to można rozumować podobnie. Mianowicie, jak dla ciała algebraicznie domkniętego rozpatrujemy moduły proste M_i i ich charaktery χ_i. Niech K będzie algebraicznym domknięciem k. Traktując M_i jako moduł nad K dostaniemy ten sam charakter, ale moduł nie musi być prosty jako moduł nad K. Ze wzoru wyżej dostaniemy że

$$\langle \chi_i, \chi_i \rangle > 0.$$

Trzeba jeszcze pokazać że $\langle \chi_i, \chi_j \rangle = 0$ dla $i \neq j$. Traktując M_i i M_j jako moduły nad K widać że $\langle \chi_i, \chi_j \rangle \neq 0$ implikuje że w rozkładzie nad K jest wspólny czynnik, czyli istnieje niezerowy homomorfizm modułów H nad $K[G]$. Homomorfizm modułów możemy reprezentować macierzą nad K. To że macierz reprezentuje homomorfizm jest równoważne temu że rozwiązuje układ równań

$$\rho_i(\delta_g)H = H\rho_j(\delta_g)$$

gdzie ρ_i jest reprezentacją odpowiadającą M_i zaś g przebiega elementy grupy. Ten układ równań jest układem równań liniowych. A więc, skoro ma niezerowe rozwiązanie nad K to ma też niezerowe rozwiązanie nad k. Ale niezerowe rozwiązanie nad k daje niezerowy homomorfizm modułów nad k. Jako że nad k moduły M_i i M_j są proste to z lematu Schura niezerowy homomorfizm jest izomorfizmem, czyli M_i jest izomorficzne z M_j. Czyli, jeśli M_i nie jest izomorficzne z M_j to $\langle \chi_i, \chi_j \rangle = 0$. □

2 Iloczyn tensorowy

Niech R będzie pierścieniem przemiennym, zaś M i N będą R-modułami. Powiemy że moduł V jest iloczynem tensorowym modułów M i N (co oznaczamy pisząc $V = M \otimes N$) jeśli zadana jest operacja dwuliniowa oznaczana przez $\otimes$ z $M \times N$ w V mająca następującą własność: jeśli η jest operacją dwuliniową z $M \times N$ w pewien R-moduł W to istnieje dokładnie jedna operacja liniowa ϕ z V w W taka że

$$\eta(m, n) = \phi(m \otimes n).$$

Zauważmy najpierw że z definicji wyżej wynika że jeśli produkt tensorowy istnieje to jest wyznaczony jednoznacznie z dokładnością do izomorfizmu. Mianowicie, jeśli V_1 z $\otimes_1$ oraz V_2 z $\otimes_2$ są dwoma różnymi produktami tensorowymi to na mocy własności definicyjnej istnieją jedyne odwzorowania liniowe ϕ_1 i ϕ_2 takie że

$$m \otimes_2 n = \phi_1(m \otimes_1 n)$$

i

$$m \otimes_1 n = \phi_2(m \otimes_2 n)$$

Wtedy

$$m \otimes_1 n = \phi_2(\phi_1(m \otimes_1 n)).$$

Lecz na mocy definicji istnieje dokładnie jedno odwzorowanie liniowe mające własność wyżej czyli $\phi_2\phi_1$ to identyczność. Podobnie $\phi_1\phi_2$ to identyczność, czyli V_1 jest izomorficzne z V_2.

Lemat 2.1 *Produkt tensorowy istnieje.*

Dowód. Niech H będzie modułem wolnym z bazą $M \times N$. By oznacznia były bardziej sugestywne zamiast (m, n) będziemy pisać $m \otimes n$. W module H definujemy podmoduł I jako podmoduł generowany przez elementy następujących postaci:

$$(a_1m_1 + a_2m_2) \otimes n - a_1m_1 \otimes n - a_2m_2 \otimes n$$

$$m \otimes (a_1n_1 + a_2n_2) - a_1m \otimes n_1 - a_1m \otimes n_2$$

i przyjmujemy $M \otimes N = H/I$. Operacje $\otimes$ definujemy jako klasę $m \otimes n = (m, n)$ w module ilorazowym H/I. Łatwo sprawdzić że $\otimes$ jest operacją dwuliniową: wydzielenie przez podmoduł I zapewnia potrzebne równości. Jeśli W jest modułem z definicji iloczynu tensorowego zaś η jest operacją dwuliniową z $M \times N$ w W to definujemy ϕ w ten sposób że

$$\phi(m \otimes n) = \eta(m, n)$$

Aby ϕ było dobrze zdefiniowane musimy sprawdzić że ϕ znika na I. Lecz to wynika z dwuliniowości η. Zauważmy że powyższa defincja ϕ jest wymuszona przez defincję iloczynu tensorowego, skąd wynika że ϕ jest wyznaczone jednoznacznie. $\square$